

die inheemsen, ca. acht-en-zestig miljoen in die tijd, bezat dus nog niet één op de tweeduizend een radio; aangezien ook maar weinigen hunner konden lezen (daarover later meer), waren zij voor hun kennis van wat in Indië en in de rest van de wereld gebeurde, afhankelijk van mondelinge mededelingen. Bij wie daarvoor gevoelig was, versterkte zulks het besef achtergesteld te zijn. Bovenop de inheemse samenleving waarin, zeker in de dorpen, het leven nog steeds verliep volgens traditionele, eeuwenoude patronen, was een nieuwe, moderne samenleving bezig te ontstaan, maar van de verworvenheden daarvan was tot de inheemsen maar weinig doorgedrongen.

Hoe het inheemse deel van de samenleving er aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog uitzag, zullen wij straks weergeven – eerst willen wij, elk in haar historische ontwikkeling, de andere bevolkingsgroepen behandelen die zich in Indië bevonden: de Europeanen, de Indo-Europeanen (of, zoals wij hen als regel zullen aanduiden: de Indische Nederlanders) en de Chinezen en Arabieren.

Europeanen

Waarom schrijven wij over 'Europeanen' en niet over 'Nederlanders'? Niet alleen omdat 'Nederlanders' te eng zou zijn (er woonden en werkten in Indië ook Duitsers, Zwitsers, Belgen, Engelsen en leden van andere Europese naties) maar ook, en vooral, omdat het begrip 'Europeanen' de grote scheiding markeerde: er waren in de archipel inheemsen, meestal als 'Inlanders' aangeduid (een aanduiding die door politiek-bewuste inheemsen als discriminerend werd ervaren), 'Vreemde Oosterlingen', zoals het officieel heette (Chinezen, Arabieren en anderen), en dan tenslotte de maatschappelijke bovenlaag: de Europeanen. Voor hen (en voor de personen van andere afkomst, voorzover hun verzoek tot erkenning als Europeaan was ingewilligd¹) golden aparte rechtsregels – regels die in de twintigste eeuw ook van toepassing werden verklaard

¹ Dat was al in het midden van de negentiende eeuw mogelijk gemaakt en van die mogelijkheid werd toen en later gebruik gemaakt door Vreemde Oosterlingen en inheemsen die in het maatschappelijk leven op gelijke voet stonden met de Europeanen en veel met dezen omgingen. Willigde het gouvernement hun verzoek om erkenning in, dan werden hun namen in het *Staatsblad voor Nederlands-Indië* gepubliceerd – men sprak dan wel van 'Staatsblad-Europeanen'.